

PM 2016:135 RI (Dnr 110-1088/2016)

Ett nytt ersättningssystem för mottagandet av ensamkommande barn och ungdomar

Remiss från Arbetsmarknadsdepartementet

Remisstid den 24 augusti 2016

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Som svar på remissen ”Ett nytt ersättningssystem för mottagandet av ensamkommande barn och unga” hänvisas till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Karin Wangård anför följande.

Ärendet

Arbetsmarknadsdepartementet har skickat promemorian ”Ett nytt ersättningssystem för mottagandet av ensamkommande barn och unga” på remiss till Stockholms stad. Förslagen syftar till att minska statens kostnader för mottagandet av ensamkommande barn och unga, förenkla regelverk och administration samt förbättra kommunernas planeringsförutsättningar.

Det föreslagna ersättningssystemet innebär att kommunerna huvudsakligen ska ersättas med enhetliga schablonersättningar med automatisk utbetalning. Ersättningsnivåerna per barn/ungdom och dag föreslås sänkas generellt för att öka kommunernas drivkraft att hitta billigare boendelösningar. Även andra förändringar kring mottagande och placering av ensamkommande barn och unga föreslås. Förändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2017.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret är mycket kritiskt till att de föreslagna förändringarna genomförs snabbt och utan rimlig omställningsperiod.

Mina synpunkter

Det är välkommet att staten försöker förenkla regelsystemet kring ersättningar för mottagandet av ensamkommande barn och ungdomar. Det är också välkommet att staten och kommuner gemensamt försöker bryta den kostnadsutvecklingen som uppstod då många skulle tas emot under kort tid.

Med detta sagt finns det dock som stadsledningskontoret visar betydande problem med de föreslagna ändringarna.

Ett ersättningssystem som med ekonomiska styrmedel driver fram boenden som inte är det bästa sett till behovet av integration och långsiktigt etablering riskerar att vara kontraproduktivt och medföra negativa konsekvenser för de barn och unga som berörs. Det är mycket viktigt att ha ett tydligt barnperspektiv i mottagandet av ensamkommande barn. Ett barnperspektiv bör som stadsledningskontoret påpekar innebära att det boende och det stöd som erbjuds ska utgå från barnets behov. Även i fråga om ungdomar som fyllt 18 år, och som enligt förslaget som huvudregel ska flytta till Migrationsverkets boenden, finns det som stadsledningskontoret redovisar risker för negativa konsekvenser för dessa unga som kan få svårare att etablera sig och därmed sämre livschanser.

Det är vidare ett uppenbart problem att schablonen förutsätts vara enhetlig över landet trots att kostnadsläge och bostadsmarknad är mycket olika i olika delar av landet. Nivåerna som föreslås som schablon är långsiktigt därför för låga för att säkerställa ett bra mottagande även i storstadsregionerna.

Den införandetid som föreslås är ett klart brott mot finansieringsprincipen. Flertalet kommuner har åtaganden och kontrakt som löper längre. Att i princip helt ställa om mottagandet är förenat med processer som i likhet med vad stadsledningskontoret påpekar kommer att ta flera år om det ska ske på ett rimligt sätt. Att sänka schabloner från den 1 januari 2017 blir därmed ett flagrant sätt att föra över kostnader från staten till de kommuner som tagit ett stort ansvar för att mottagandet ska ske på ett bra sätt. Stockholm stad avstyrker starkt det förslaget.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Som svar på remissen "Ett nytt ersättningssystem för mottagandet av ensamkommande barn och unga" hänvisas till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Stockholm den 18 augusti 2016

KARIN WANNGÅRD

Bilaga

Remissen

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Remissammanställning

Ärendet

Arbetsmarknadsdepartementet har skickat promemorian ”Ett nytt ersättningssystem för mottagandet av ensamkommande barn och unga” (promemoria 2016-06-21) på remiss till Stockholms stad.

Under år 2015 ökade antalet ensamkommande barn som sökte asyl i Sverige. Totalt sökte 35 369 ensamkommande barn asyl år 2015. Prognoserna för de närmaste åren är osäkra, men Migrationsverkets bedömning är att antalet asylsökande kommer att ligga på en fortsatt hög nivå i ett historiskt perspektiv.

Staten ansvarar för finansieringen av mottagandet av ensamkommande barn och unga. Genom de statliga ersättningarna ska kommunerna ges ekonomisk ersättning för mottagandet av ensamkommande barn och unga så att trygghet och kvalitet i mottagandet kan upprätthållas. Regelverket för mottagandet av ensamkommande barn har förändrats under den senaste tioårsperioden, men någon samlad utvärdering har inte gjorts.

Under år 2015 tillsatte regeringen en utredning med uppdrag att ta ett helhetsgrepp om mottagande och bosättning av asylsökande och nyanlända, inklusive ensamkommande barn. Arbetsmarknadsdepartementet menar att ökningen av antalet asylsökande ensamkommande barn har skapat behov av en omgående översyn av regelverket och utformningen av de statliga ersättningarna till kommunerna. En översyn av kommunersättningarna aviserades i budgetpropositionen för år 2015 och förändringar presenterades i budgetpropositionen för år 2016. Under hösten 2015 gjordes bedömningen att ytterligare förändringar var nödvändiga, vilket har resulterat i det förslag till förändringar som nu skickats på remiss.

Arbetsmarknadsdepartementet anser att det stora antalet ensamkommande barn och unga innebär att behovet av att förenkla regelverket, dämpa kostnadsutvecklingen och minska den administrativa bördan är stort. Förslagen innebär att möjligheterna till ersättning för faktiska kostnader minskar, och att kommunen istället kommer att ersättas genom schabloner. Förändringarna föreslås träda i kraft 1 januari 2017, och innebär i korthet:

Ersättning i dag:

500 000 kr per kommun och år som tecknat avtal
1 600 kr per dygn för obelagda platser inom överenskommelsen (ök)
1 900 kr per dygn för belagd plats inom ök och HVB utanför ök
Faktiska kostnader för familjehem utanför ök och LVU-placeringar
1 000 kr per dygn i stödboende
HVB utanför ök ersätts för faktiska kostnader för barn med uppehållstillstånd
Ersättning för faktisk kostnad för ankomstkommuner.
31 000 kr och 39 000 kr engångsbelopp för socialtjänstens utredning inför placering
Faktisk kostnad för ersättning till gode män

Ersättning från och med 2017:

500 000 kr till alla kommuner per år fast ersättning

Rörlig ersättning i sju dygn i enlighet med kommunens fastställda andel.
3 000 kr per dygn för barn till ankomstkommunerna
52 000 kr per barn till anvisningskommun för transportkostnader, utredningar, uppföljningar tolk, god man m.m.
1 350 kr per dygn för boende för ensamkommande barn som är asylsökande eller har uppehållstillstånd, anvisningskommun
Faktiska kostnader för unga asylsökande 18-20 år för LVU-placeringar eller motsvarande behov av placering med stöd av Socialtjänstlagen
750 kr per dygn för ensamkommande unga 18-20 år som har uppehållstillstånd

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 10 augusti 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Återsökningen av statsbidrag innebär i nuläget ett omfattande administrativt arbete för staden. De föreslagna schablonbaserade ersättningarna skulle underlätta återsökningsprocessen, vilket stadsledningskontoret ser som positivt. Förslaget innebär också andra fördelar, eftersom staden kommer att få ersättningen utbetald snabbare. Stadsledningskontoret ser positivt på ambitionen att förenkla regelverket, minska kostnaderna och administrationen.

Stadsledningskontoret är däremot mycket kritiskt till att de föreslagna förändringarna genomförs snabbt utan rimlig omställningsperiod. Innan staden hunnit anpassa mottagandet till det nya systemet kommer staden att ha stora kostnader som staten inte ersätter, trots att staten har finansieringsansvar för mottagandet av ensamkommande barn. Omställningsarbetet bedöms kunna ta flera år och innebär bland annat nya behovsprövningar av placerade unga, uppsägning av befintliga platser, upphandling av nya platser, eventuell uppstart eller omvandling av verksamheter och rekrytering av fler jourhem/familjehem.

Även efter omställningsperioden bedömer stadsledningskontoret att ersättningsnivåerna kommer att vara för låga. Den föreslagna schablonersättningen bedöms inte räcka till att driva boenden enligt de kvalitets- och bemanningskrav som ställs. Förslaget bygger på att de flesta ensamkommande barn bor i familjehem eller stödboenden istället för HVB-hem, och att ensamkommande unga kan erbjudas mer ordinarie boendeformer, som hyreslägenheter. I den bostadssituation som råder i Stockholm idag bedömer stadsledningskontoret att stadens möjligheter att placera barn och unga i andra boendeformer är små, och att de föreslagna schablonnivåerna inte är anpassade efter reella möjligheter på bostadsmarknaden i storstadsregioner.

Stadsledningskontoret är kritiskt till om förslaget på sikt ger tillräckliga förutsättningar för ett kvalitativt mottagande. Förslaget förutsätter att en stor del av barnen i åldrarna 16 – 17 år placeras i stödboenden. Med hänsyn till barnets behov är det snarare troligt att många även framöver behöver det utökade stöd som ett HVB-hem kan erbjuda. Förslaget innebär också att asylsökande som fyllt 18 år som huvudregel ska flytta till Migrationsverkets boenden och avbryta pågående insatser från socialtjänsten. Stadsledningskontoret bedömer att detta kan ha negativa konsekvenser på ungdomens hälsa samt möjligheter till att fortsätta med studier, vilket i sin tur kan påverka individens framtida utbildning och etablering på arbetsmarknaden. Stadsledningskontoret anser att ersättningssystem bör utformas så att de gynnar ett långsiktigt hållbart mottagande av hög kvalitet. Enligt nuvarande förslag riskerar istället otryggheten och osäkerheten för den enskilde att öka, vilket kan leda till ökad psykisk

ohälsa och på sikt ge ökade kostnader för socialtjänsten, hälso- och sjukvården och andra samhällsaktörer.

Under den intensiva hösten 2015 behövde kommunerna snabbt hitta boendelösningar för ett stort antal ensamkommande barn och den ansträngda situationen gjorde att privata aktörer kunde erbjuda boenden till mycket höga priser. Stadsledningskontoret ser behovet av att omforma ersättningssystemet så att det skapas bra förutsättningar för hållbara kostnadsnivåer. Kontoret anser dock att förslaget innebär att staten flyttar över sina höga kostnader till kommunsektorn, och motsätter sig därför de föreslagna förändringarna enligt den givna tidplanen. Stockholms stad har ett stort antal placerade ensamkommande unga i åldern 18-21 år och förslaget kommer att få betydande ekonomiska konsekvenser för staden. Stadsledningskontorets bedömning är att de ekonomiska effekterna av de föreslagna förändringarna blir mycket betydande och där den särskilt kostnadsrivande posten avser den sänkta schablonersättningen från 1 900 kr/dygn till 1 350 kr/dygn för asylsökande barn.

Slutligen är stadsledningskontoret också kritiskt till den mycket korta remisstiden, som dessutom är förlagd över sommaren, och anser att kommunernas perspektiv och synpunkter bör väga tungt vid denna typ av förändringar. Sammantaget bedömer stadsledningskontoret att det finns en stor risk att förslaget påverkar ensamkommande barn och ungdomars hälsa och möjligheter till etablering, och förändringar i ersättningssystemet bör genomföras med stor försiktighet och lyhördhet.